

GRUNDLOVS FE5.TEN

Fem paragraffer er et sikkerhedsnet under demokratiet

Selvom grundloven ikke nævner ordet "demokrati" en eneste gang, sikrer fem vigtige paragraffer alligevel vores folkestyre. Magten er ikke længere samlet ét sted – som under enevælden – men blev med grundloven fordelt på tre steder: Folketinget, regeringen og domstolene. Regeringen kan væltes, hvis Folketinget mister tilliden, vi vælger vores politikere direkte og den demokratiske proces er beskyttet med ytringsfrihed og foreningsfrihed.

MAGTADSKILLELSE

§ 3

Den lovgivende magt er hos kongen og Folketinget i forening. Den udøvende magt er hos kongen. Den dømmende magt er hos domstolene.

PARLAMENTARISME

§ 15

Stk. 1.

Ingen minister kan forblive i sit embede, efter at Folketinget har udtalt sin mistillid til ham.

Stk. 2.

Udtaler Folketinget sin mistillid til statsministeren, skal denne begære ministeriets afsked, medmindre nyvalg udskrives. Et ministerium, som har fået et mistillidsvotum, eller som har begæret sin afsked, fungerer indtil et nyt ministerium er udnævnt. Fungerende ministre kan i deres embede kun foretage sig, hvad der er til embedsforretningernes uforstyrrede førelse.

VALG TIL FOLKETINGET

§ 31

Stk. 1.

Folketingets medlemmer vælges ved almindelige, direkte og hemmelige valg.

YTRINGSFRIHED

§ 77

Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingensinde på ny indføres.

FORENINGSFRIHED

§ 78

Stk. 1.

Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed.

GRUNDLOVS FE5.TEN

Nye tider kræver nye paragraffer

Grundloven er den sværeste lov at ændre. Det kræver blandt andet både et folketingsvalg og en folkeafstemning, hvor mindst 40% af alle, der må stemme, stemmer ja til den nye grundlov. Derfor sker det sjældent. Kun fem gange har vi valgt en ny grundlov:

1. Overgangen fra enevælde til demokrati i 1849 fra Kongeloven til Junigrundloven.
2. Indførelsen af kvindelig valgret til Folketinget i 1915.
3. Indførelsen af et forholdstalsvalgssystem i 1915.
4. Indførelsen af kvindelig arvefølge til tronen i 1953.
5. Indførelsen af grundlovens § 20, der gav mulighed for Danmarks deltagelse i overstatsligt samarbejde, uden at det kræver en grundlovsændring i 1953.

GRUNDLOVS FEJSTEN

Grundlove – lange, korte, uden og til fest

Nogle er korte, andre utroligt lange. Nogle bliver fejret med stor tjuhej, mens andre blot er til pynt. Der er grundlove og forfatninger i hele verden, og måske bliver du overrasket over hvilke lande der ikke har en?

VÅBENRETTIGHEDER

USA's forfatning giver borgerne i landet ret til at bære våben, og mange amerikanere ejer et skydevåben. Der er faktisk flere skydevåben ejet af civile, end der er indbyggere i USA.

ÆLDSTE OG YNGSTE

Den ældste grundlov, som stadig er i brug, findes i San Marino. Forfatningen fra 1600 er ændret mange gange siden, men den dag i dag er der stadig elementer fra den over 400 år gamle forfatning. I Cuba vedtog det kommunistiske parti en helt ny forfatningstekst i 2019, og er dermed en af de yngste.

LÆNGSTE OG KORTESTE

Den længste forfatning i verden er Indiens med sine ca. 145.000 ord. Monaco har verdens mindste forfatning på kun 3814 ord. Til sammenligning har den danske grundlov 4282 ord.

SKAL ET LAND HAVE EN GRUNDLOV?

Der er flere lande i verden uden grundlove eller forfatninger. Blandt andet har Storbritannien og Israel ikke en grundlov, selvom begge lande er demokratier. I alt har 188 lande en forfatning eller grundlov.

KÆMPE STORE FESTER

Hvad har Norge, Frankrig og USA tilfælles? De fejrer alle deres nationaldage, grundlov eller forfatning i stor stil. Norge fejrer dagen den 17. maj i nationaldragter og med fester i parker. Frankrig markerer Bastilledag den 14. juli med en stor militærparade og fyrværkeri. I USA fejrer de Independence Day den 4. juli med store shows, optog i gaderne og fyrværkeri.

GRUNDLOVS FE5.TEN

Folketingets fakta om grundloven

Kan Danmarks riges grundlov give et smil på læben, eller skabe forundring? Her er nogle interessante fakta om grundloven, som du måske ikke kendte:

1. Grundloven har været på rumrejse. Den første dansker i rummet, astronaut Andreas Mogensen, havde et eksemplar af grundloven i lommeformat med på rumrejsen i 2015.
2. Til Ungdommens Folkemøde i Valbyparken i 2019, hvor op mod 30.000 unge mødtes i demokratiets tegn, var den ældste gæst til stede en udgave af Grundloven fra 1849.
3. Den korteste paragraf i grundloven er § 66. I den står der: "Folkekirkens forfatning ordnes ved lov".
4. Hendes Kongelige Højhed Kronprinsesse Mary er det seneste medlem af kongehuset, der har skrevet under på, at hun vil overholde grundloven da hun blev udnævnt til Rigsforstander, en slags vikar for dronningen i 2019.
5. Kongen er nævnt 41 gange i grundloven, mens børn kun er nævnt tre gange. Alle tre gange står i § 76 om undervisningspligt.

Kontakt Folketingets Oplysning, hvis du har spørgsmål om det danske folkestyre. Telefon 33 37 33 38 eller fo@ft.dk

FOLKETINGET

GRUNDLOVS FE5.TEN

Hvad må man som konge?

Grundloven giver kongen lov til rigtig meget. Men i virkeligheden har kongen ikke ret til alt det, der står. Det er lidt forvirrende, men når kongen er nævnt i grundloven, mener man i praksis regeringen og folketinget. Og kongen kan også betyde dronning. Ja – det er lidt forvirrende.

§ 12

"Kongen har med de i denne grundlov fastsatte indskrænkninger den højeste myndighed over alle rigets anliggender og udøver den gennem ministrene."

§ 13

"Kongen er ansvarsfri; hans person er fredhellig. Ministrene er ansvarlige for regeringens førelse; deres ansvarlighed bestemmes nærmere ved lov."

§ 14

"Kongen udnævner og afskediger statsministeren og de øvrige ministre. Han bestemmer deres antal og forretningernes fordeling imellem dem. Kongens underskrift under de lovgivningen og regeringen vedkommende beslutninger giver disse gyldighed, når den er ledsaget af en eller flere ministres underskrift. Enhver minister, som har underskrevet, er ansvarlig for beslutningen."

§ 24

"Kongen kan benåde og give amnesti. Ministrene kan han kun med Folketingets samtykke benåde for de dem af Rigsretten idømte straffe."

§ 26

"Kongen har ret til at lade slå mønt i henhold til loven."

GRUNDLOVS FE5.TEN

Hvordan fejrer du grundlovsdag?

Mangler du inspiration til at fejre grundlovsdag? Festen kan holdes på mange måder. Gennem historien er der både blevet gået store optog, holdt kæmpe fester i parker og spist grundlovs-kage i mange danske hjem. Måske gør du det allerede på din helt egen måde?

DU KAN FOR EKSEMPEL:

1. *Pynt op* med Dannebrog foran din dør, eller *hejs* flaget i haven.
2. *Fyld* tasken med lækkerier og inviter til grundlovs-kage i den lokale park, med fælles afgang til den lokale grundlovsfest.
3. Er du den fødte taler, kan du holde en grundlovstale for dine gæster.
4. *Hold* din egen grundlovsfest med dine naboer på villavejen eller *inviter* lokalområdet til gårdfest. Børn kan lave loppemarked. Inviter til langbordsmiddag, og spørg naboerne, hvem der kan sætte en grill til rådighed.
5. *Kom* med til grundlovsfest i dit lokalområde - find festerne på www.grundlovsfesten.dk